

empiirisen analyysin häpeilemättömän suuriin teoreettisiin kysymyksiin yhteiskunnasta ja ihmisyydestä. Riikka Homanen työssä mennään miltei ihmisyydestäkin ohi, sillä työ tarkastelee syntymätöntä ihmisyyttä, ei-vielä-ihmisen tekemistä. Homanen käsittelee ”syntymättömän”, kuten Homanen siis sikiötä kutsuu, raskauden ja vanhemmuuden tuottamista neuvolan institutionaalisissa kohtaamisissa. Työssä pääsevät ääneen sekä äidit, isät että hoitohenkilökunta. Heidän ääntensä lisäksi myös heidän konkreettisen olemisensa asennot ja eleet neuvolan tiloissa tallentuvat väitöskirjaan. Aineisto käsittää etnografiaa, videoituja asiakastapaamisia, haastatteluja sekä dokumentteja.

Työ on huomattavan laaja englanninkielinen monografia. Onneksi tällä kertaa kokonaisuus pysyy kasassa, ja osiot muistuttavat lukijaa aina uusien tulokulmien mahdollisuuksista. Ihan kaikkea ei kuitenkaan pystytä kunnolla käsittelemään. Työ ei välttämättä hyödy monipolvisuudestaan, vaikkei siitä tällä kertaa haittaakaan ole, kiitos Homanen pohdiskelevan ja taitavan kirjoitustyylin. Ehkä väitöskirjojen laajuuden rajaaminen ei olekaan lähtökohtaisesti huono ajatus: vastustan mielelläni uutta tuotanto- ja suorituska-

pitalistista epäsiivistysyliopistoa, mutta silti veikkaisin, että kohtuullisiin kokonaisuuksiin kerrallaan paneutuminen on sekä kaunista että tutkijalle terveellistä. Laajaan lukeneisuuteen tulee kannustaa, mutta siitä voi kertoa vihjeillä, ei lukujen määrää lisäämällä. Ja kuitenkin, laskiessani Homanen kirjan kädestäni pitkän lukurupeaman päätteeksi, en voinut muuta kuin todeta, että juuri tällä kertaa oli hienoa saada olla mukana juuri näissä käänteissä, hypätä hänen terävän analyysin mukana Dorothy Smithin kasarinais-tutkimuksesta John Law’n insinööripuuhasteluun, tai Donna Harawayn kyborgeista tamperelaisneuvolatien aamukahvipalaveriin. Homanen tarttuu, varsin yllättäen, jopa Pekka Sulkusen saturoituneen yhteiskunnan ajatukseen, erittäinkin toimivalla tavalla. ”Megaväitöskirjan” siis saanee vielä tehdä, jos osaa ja uskaltaa.

Homanen työ kuuluu yhteiskuntatieteellisen, empiirisen naistutkimuksen alaan – tällä kertaa lienee kohtuullista puhua edelleen naistutkimuksesta. Tutkimus lähtee liikkeelle neuvolapalveluissa tapahtuneiden käytäntöjen uudistusten arvioinnista. Homanen keskittyy sekä henkilökunnan toimintaan että neuvolan asiakkaiden kokemuksiin raskausajan terveystalvemuista,

Neuvolan mahdollistava ja normittava valta

Riikka Homanen: *Doing Pregnancy, the Unborn, and the Maternity Health Care Institution*. Acta Universitatis Tamperensis 1797, Tampere University Press, 2013. 409 s. ISBN 978-951-44-9013-2.

Sosiologia on mukavimmillaan silloin, kun tutkimus yhdistää rajatun ilmiön huolellisen

raskaudesta itsestään sekä ajatuksistaan syntyvää lasta, äitiyttä ja vanhemmuutta kohtaan. Homasen ote osoittaa kykyä pitää kaksi tavoitetta mielessä yhtä aikaa; hän pyrkii tuottamaan tietoa, josta on hyötyä alan toimijoille, mutta väitöskirjan lukijakunnaksi on selvästi ajateltu akateeminen yleisö. Tämä käsikirjoitus tuskin avautuu neuvolan työnteekijöiden tarpeita palvelemaan, mutta itse tulokset ovat sovellettavissa terveydenhuollon arjen haasteisiin. Toivottavasti sellaisiakin tekstejä hankkeesta poikii.

Aineistoja käsittelevät luvut osoittavat, että nimenomaan äitiyshuollon tutkimus on tärkeää: se on vaihe elämässä, jolla on valtava merkitys sekä äideille, isille, vauvoille että sisaruksille. Henkilökunnalla on valtaa uuden elämän ja omien muuttuneiden elämänolosuhteiden haltuun ottamisessa ja toiveiden toteutumisessa. Asiantuntijatieto ja -tuki tuottavat äitiyttä aivan erityisellä tavalla. Samalla tutkimus osoittaa äitiyshuollon yhteiskunnallisuuden ja kytköksen valtaan: siinä on kyse kansalaisuudesta ja kansakunnasta. Homasen tutkimustulos suomalaisen äitiyshuollon pyrkimyksestä ja kyvystä keskittyä raskaana olevaan naiseseen asiakkaana ilman, että ”syntymätön” jäsennetään oi-

keuksia omaavaksi subjektiksi, on erittäin tärkeä, oivaltava ja kansainvälisesti mielenkiintoinen. Sille voisi olla käyttöä esimerkiksi amerikkalaisessa aborttikeskustelussa.

Homanen kuvaa neuvolatyön arkisia tilanteita ymmärtäen, ilman tutkijan ylilyövästä kyynistä kriittisyyttä. Hänen luennassaan neuvolan ammattilaiset pyrkivät asiantuntijarooliin, johon kuuluu myös aitoa välittämistä. Yhteiskuntatieteellä on usein vaikeuksia havainnoida hyviä käytäntöjä ja antaa positiivista palautetta, mutta Homanen nostaa myös vahvuudet esiin. On ilo lukea tulkintoja, jotka eivät lankea paranoidiin hyperkriittisyyteen, vaan luenta lähtee ammattilaisuuden ymmärtämisestä. Työn loppupuolella kriittinen analyysi korostuu ja tuo tarvitun etäisyyden tutkimuskohteeseen. Nämä nivotaan hienosti yhteen johtopäätöksissä.

Työ kuvaa äitiyshuollon ”polun” tarkasti. Aineiston laajuus muuttuu vahvuudeksi, videoidut tilanteet ja seuratut ammattilaiskeskustelut ovat huolellisen, systemaattisen tarkastelun kohteena. Rikkaan etnografisen aineiston muokkaaminen analyttiseksi tekstiksi on usein vaikeaa, mutta tässä Homanen onnistuu. Johtopäätökset ovat hyvin perusteltuja. Muodollinen

kaavamaisuus ja intuitiivinen, empaattinen työ ovat molemmat läsnä tulkinnoissa. Sekä hoitohenkilökunnan taitavuus että normittava asenne tulevat esiin. Tutkijan teoreettinen työkalupakki saa analyysiluvuissa tilanteisia merkityksiä. Äitiyshuollon asiantuntijuudessa ollaan sekä teknologisen työn asiantuntijoita (ja samalla alisteisia lääkärin asiantuntijuudelle) että erityisiä äitiyden ja sen tunteiden ymmärtäjiä. Luvun johtopäätös terapeutin asenteen vaativuudesta ja marginalisoivasta vaikutuksesta silloin, kun asiakas ei tähän voi tai halua lähteä mukaan, on osuva ja taitavasti hahmotettu.

E erityisen ansiokkaana pidän tutkijaryhmän järjestämiä videosesioiden purkutilaisuuksia neuvolahenkilökunnan kanssa. Tämä on menetelmällisesti omaperäinen aineistonkeruutapa, jonka haasteita Homanen käsittelee ansiokkaasti. Samalla tutkimuksen tuloksia puretaan tutkimuksen kohderyhmälle, mikä on tärkeä poliittinen ja tutkimuseettinen teko. Metodologisesti innovatiivinen ja tutkijayhteisöä varmasti kiinnostava työmuoto pitäisi nimetä ja julkaista erikseen esimerkiksi artikkelimuodossa kansainvälisesti.

Työ tarjoaa jatkokeskymyksiä moneen suuntaan. Itse jäin

pohtimaan, joko olisi aika siirtyä foucault'laisessa biovallan ja hallinnan tarkastelussa seuraavalle tasolle: ottaa hallinnan valta tosissaan, mutta puolustaa myös sen toiminnan lupauksia ja ammattilaisia? Hyvinvointivaltion puolustaminen on toki ollut osa sosiologiyhteisön poliittista retoriikkaa aina, mutta sen teoreettisempi perusta on ollut heikoissa kantimissa jo pitkään. Homanen käsittelee neuvolakäytäntöjen kautta hyvinvointivaltion vallankäyttöä harvinaisen optimistisella otteella olematta lainkaan naiivi.

Kysymykset luokasta, etnisyydestä ja muista eroista asiakkaiden välillä jäävät vielä auki. Olisin myös toivonut tarkempaa analyysia lääketieteen tuottaman varmuuden utopian merkityksestä neuvolatyössä asiakkaiden näkökulmasta, samoin kuvauksia asiakkaiden pettymyksistä ja vaikeudesta tehdä valintoja kantaaottamattomuuden etiikan puitteissa. Toki on kohtuutonta toivoa vielä lisää neljänsadan sivun jälkeen, mutta toiveeni kannustakoon jatkoon. Suomalainen hyvinvointivaltion palveluita tarkasteleva feministinen tutkimus voi selvästikin hyvin, ja sen soisi ilmestyvän artikkeleina kansainvälisen lukijakunnan saataville, tällaista mittavaa kirjaa yhtään väheksymättä.